

УДК 657.1

Лозинська Т.В.
студент

Миколаївського національного аграрного університету

Дубініна М.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту

Миколаївського національного аграрного університету

ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У БАЛАНСІ

CURRENT LIABILITIES: THE PROCEDURE FOR THE RECOGNITION AND REFLECTED IN THE BALANCE SHEET

АНОТАЦІЯ

У статті встановлено, що зобов'язання відображаються в обліку тільки тоді, коли за ними виникає заборгованість. Зобов'язання, які підлягають виконанню в майбутньому, не є заборгованістю і не відображаються в системі бухгалтерського обліку. Досліджено, що зобов'язання виникають як наслідок минулих подій, а саме після отримання товарів, робіт, послуг, авансу, а також нарахування заробітної плати, податків, зборів та ін. Зобов'язання вважаються поточними, якщо непередбачений строк їх погашення не перевищує 12 місяців із дати балансу. До інших поточних зобов'язань відносяться всі, що не знайшли відображення за вказаними статтями зобов'язань. Поточні зобов'язання відображаються у балансі за сумою погашення, оскільки очікується їх оплата в поточному періоді, що не перевищує 12 місяців. За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, що дані про поточні зобов'язання використовуються при проведенні аналізу фінансового стану підприємства для визначення його платоспроможності та ліквідності.

Ключові слова: поточні зобов'язання, баланс, поточний період, платоспроможність, управлінські рішення, методика аналізу.

АННОТАЦІЯ

В статье установлено, что обязательства отражаются в учете только тогда, когда по ним возникает задолженность. Обязательства, которые подлежат исполнению в будущем, не являются задолженностью и не отражаются в системе бухгалтерского учета. Доказано, что обязательства возникают как следствие прошлых событий, а именно после получения товаров, работ, услуг, аванса, а также начисления заработной платы, налогов, сборов и др. Обязательства считаются текущими, если непредусмотренный срок их погашения не превышает 12 месяцев от даты баланса. К другим текущим обязательствам относятся все, не нашедшие отражения по указанным статьям обязательств. Текущие обязательства отражаются в балансе по сумме погашения, поскольку ожидается их оплата в текущем периоде, которая не превышает 12 месяцев. По результатам проведенного исследования сделан вывод, что данные о текущих обязательствах используются при проведении анализа финансового состояния предприятия для определения его платежеспособности и ликвидности.

Ключевые слова: текущие обязательства, баланс, текущий период, платежеспособность, управленческие решения, методика анализа.

ANNOTATION

It is established that the commitment displayed in accounting only when it occurs in arrears. Commitments unenforceable in the future are not paid and do not appear in the system of accounting. It is investigated that the obligation arising as a result of past events, namely after the receipt of goods, works, services, payment, as well as payroll, taxes, fees, etc. Commitments are considered current if not provided for the period of their maturity

does not exceed 12 months from the date of the balance sheet. Other current liabilities include all that is not reflected on these articles. Current liabilities are displayed in the balance sheet for the amount of the repayment is expected because their payment in the current period, not exceeding 12 months. According to the results of the study concluded that data on the current liabilities, are used during the analysis of the financial state of the enterprise to determine its solvency and liquidity.

Keywords: the current commitment, the balance, the current period, solvency, management decisions, the method of analysis.

Постановка проблеми. Проблема неплатежів на вітчизняних підприємствах була і є актуальною в останні роки. Це стосується розрахунків між підприємствами, за податками з бюджетом, із заробітної плати, зі страхування тощо. Сьогодні більшість сільськогосподарських підприємств України характеризується низьким рівнем рентабельності. Незначна прибутковість або взагалі її відсутність на сільськогосподарських підприємствах, малий рівень доходів більшості сільського населення, незначні інвестиційні вкладення є наслідками існуючої системи господарювання. Це зумовлено бюрократичним втручанням у розподіл товарів і платежів, адміністративною підтримкою збиткових і збанкрутілих підприємств. Такі дії породили безвідповідальність підприємств, зростання масових неплатежів [1].

За даними Держкомстату, заборгованість по заробітній платі в Україні в червні 2015 р. виросла в порівнянні з травнем на 5,8% і на 1 липня становила 1,9 млрд. грн. Порівняно з початком року борги по зарплаті зросли на 45,1%. Близько 1,44 млрд. грн., або 75% від обсягу заборгованості, складають борги економічно активних підприємств.

Критичність ситуації підтверджується також у більшості випадків несвоєчасною оплатою більшої частини зобов'язань. Порушення строків погашення зобов'язань призводить до їх накопичення та знецінення грошових коштів для кредиторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем обліку розрахунків присвятили свої роботи вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема, Ф.Ф. Бугинець [9], І.О. Власо-

ва [7], І.В. Жолнер [5], В. Лановий [1], А.В. Озеран [10], Т.І. Тесленко [4], П. Хомін [8] та ін. Аналіз результатів даних досліджень засвідчує підвищену увагу до питань обліку зобов'язань.

Мета статті полягає в аналізі та докладному вивченні порядку визнання поточних зобов'язань у балансі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зобов'язання – існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди [2].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку України інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначені П(С)БО 11 «Зобов'язання» [3].

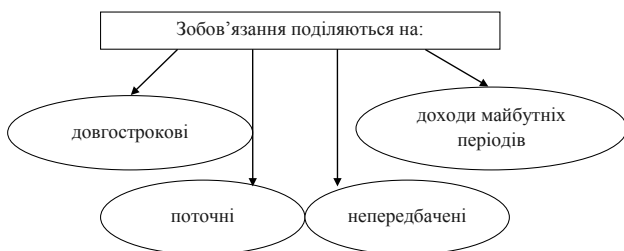


Рис. 1. Класифікація зобов'язань за ПСБО 11 [3]

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені

протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені

протягом 12 місяців починаючи з дати балансу [3]. Поточні зобов'язання існують на будь-якому підприємстві незалежно від напрямку діяльності.

До поточних зобов'язань належать:

- короткострокові векселі видані;
- поточна заборгованість за розрахунками з одержаних авансів, з бюджетом, з позабюджетних платежів, зі страхування, з оплати праці, з учасниками, внутрішніх розрахунків;
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
- короткострокові кредити банків;
- поточна заборгованість за розрахунками:
 - з одержаних авансів;
 - з бюджетом;
 - з позабюджетних платежів;
 - зі страхування;
 - з оплати праці;
 - з учасниками;
 - з внутрішніх розрахунків;
- інші поточні зобов'язання.

На практиці зобов'язання реєструються в обліку тільки в тому разі, якщо за ними виникає заборгованість, тобто вони виникають після отримання товарів, робіт, послуг, авансу та нарахування заробітної плати, податків, зборів тощо, тобто як наслідок минулих подій [4, с. 6].

Щоб правильно організувати бухгалтерський облік зобов'язань, потрібно визначити момент їх виникнення.

Визнаються зобов'язання і відображаються за дотриманням таких умов:

- 1) оцінка зобов'язання може бути достовірно визначена;
- 2) існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок погашення зобов'язання;
- 3) ідентифіковано суб'єкти заборгованості;
- 4) визнана підприємством, на яке покладено обов'язок її погасити, і водночас сформовано в інших суб'єктів обґрунтоване сподівання, що підприємство виконає свої зобов'язання;
- 5) її погашення спричинить вибуття з підприємства ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди;
- 6) існує реально на даний час;
- 7) виникає як результат минулих подій;
- 8) буде неминуче погашена;
- 9) має визначений термін виконання.

У міжнародній практиці відсутній стандарт, в якому приділялася увага суто зобов'язанням, але для їх визнання, оцінки і розкриття слід користуватися наступними стандартами: МСФЗ 8, та МСБО 39 [5].

Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то після закінчення терміну позовної давності його слід списати та включити до складу доходу звітного періоду.

При нарахуванні витрат підприємства виникає значна частина зобов'язань. Наприклад, зобов'язання за рахунками зі сплати податків, обов'язкових платежів, заробітної плати, створення забезпечень визнаються разом із нарахуванням витрат.

При визначенні та оцінці фінансового стану підприємства, рівня його платоспроможності використовують зобов'язання як джерело економічної інформації.

Поточні зобов'язання відображають у балансі за сумою їх погашення.

Сума погашення – це недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства [3].

Погашення зобов'язання можна здійснювати шляхом:

- сплати кредиторів грошових коштів;
- відвантаження готової продукції, товарів або надання послуг у рахунок отриманого авансу від покупця або в порядку заліку заборгованості;
- переведення зобов'язань у корпоративні права, які належать кредиторам (елементи капіталу), тощо.

Іноді погашення одного зобов'язання призводить до виникнення іншого зобов'язання.

У балансі поточні зобов'язання відображають за строком їх погашення, у III розділі пасиву

балансу, який має назву «Поточні зобов'язання і забезпечення». А точніше узагальнює залишки за одержаними кредитами банку, виданими підприємством векселями, кредиторською заборгованістю за товари, роботи і послуги, поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом, зі страхування, оплати праці тощо. Даний розділ має такі статті:

- «Короткострокові кредити банків» – де відображається сума поточних зобов'язань підприємства за отримані від банку позики;

- «Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями» – відображається сума зобов'язань, яку суб'єкт господарювання повинен погасити протягом 12 місяців;

- «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» – відображається сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги;

- «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» – надається інформація про заборгованість підприємства за платежами до бюджету;

- «Поточна кредиторська заборгованість з податку на прибуток» – показується заборгованість підприємства з податку на прибуток;

- «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування» – показується сума заборгованості, яку підприємство повинно перерахувати до Пенсійного фонду, на соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування його працівників;

- «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці» – надається інформація про заборгованість підприємства з оплати праці, включаючи депоновану заробітну плату;

- «Поточні забезпечення» – наводиться сума забезпечень, які планується використати протягом 12 місяців з дати балансу, для покриття витрат, щодо яких відповідне забезпечення було створено;

- «Доходи майбутніх періодів» – відображаються доходи, одержані у поточному періоді або попередніх звітних періодах, але які належать до наступних звітних періодів (наприклад, орендна плата, отримана від орендарів авансом в рахунок платежів майбутніх періодів, тощо);

- «Інші поточні зобов'язання» – відображаються суми зобов'язань, які не включені до інших статей, наведених у розділі «Поточні зобов'язання», зокрема, заборгованість за одержаними авансами, заборгованість засновникам у зв'язку з розподілом прибутку, заборгованість пов'язаним сторонам [8, с. 36].

Бухгалтерський облік поточних зобов'язань ведеться на рахунках відображених в таблиці 1.

До більшості рахунків обліку зобов'язань Планом рахунків передбачено відкриття субрахунків, що деталізують об'єкти обліку. В міжнародній практиці також є субрахунки для детальної інформації про зобов'язання.

Деякі критерії зобов'язань поєднуються в одній статті балансу або в декількох таких статтях. Так, стаття «Короткострокові кредити банків» відображає заборгованість з одержаних кредитів, але якщо кредит одержано під заставу, то дану статтю можна віднести до складу забезпечених зобов'язань. У статті «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» відображається заборгованість перед постачальниками за одержані товари, роботи, послуги згідно з укладеними контрактами. Але вона також може відображатися у статті «Векселі видані», якщо під цю заборгованість видано вексель. Крім того, вексель є забезпеченням зобов'язань.

Висновки. Отже, згідно з результатами проведеного дослідження, структура статей пасиву балансу у розрізі зобов'язань може допускати дублювання за різними ознаками. Тому не завжди можливе однозначне віднесення зобов'язань до тієї чи іншої статті балансу. У такому випадку необхідно надати додаткові пояснення стосовно окремої статті або статей балансу у примітках до фінансової звітності.

Таблиця 1

Порівняння вітчизняних рахунків бухгалтерського обліку поточних зобов'язань з міжнародними [5]

Код рахунку	Назва рахунку за П(С)БО	Код рахунку	Назва рахунку за МСФЗ
60	Короткострокові позики	1.04	Короткострокові позики
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	L.05	Поточна заборгованість за банківськими кредитами
62	Короткострокові векселі видані	L.03.10	Короткострокові векселі видані
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	L.01.01	Кредиторська заборгованість за товари
64	Розрахунки за податками й платежами	L.03.01	Нарахована зарплата, нараховані відповідні податки та збори
65	Розрахунки за страхуванням	-	-
66	Розрахунки за виплатами працівникам	-	-
67	Розрахунки з учасниками	LM.11	Дивіденди до сплати
68	Розрахунки за іншими операціями	L.02.01	Аванси від покупців
69	Доходи майбутніх періодів	L.03.12	Доходи майбутніх періодів

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лановий В. Гальмування розвитку економіки України за діючої владно-управлінської системи / В. Лановий // Економіка. – 2002. – № 11. – С. 14–15.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи».
3. Грюнинг Х. ван, Коэн М. Международные стандарты финансовой отчетности. Практическое руководство / Х. ван Грюнинг, М. Коэн. – М. : Весь Мир, 2003. – 536 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р. № 20 // Інфодиск «Законодавство України».
5. Тесленко Т.І. Облік поточних зобов'язань / Т.І.Тесленко // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. – 2009. – № 1(40). – С. 6.
6. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : [навч. посіб.] / І.В. Жолнер. – К. : НУХТ, 2012. – 335 с.
7. Тесленко Т.І. Виникнення зобов'язань, їх класифікація та відображення у фінансовій звітності / Т.І.Тесленко // Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. – 2014. – № 1(23). – С. 122–126.
8. Власова І.О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.06.04 / І.О. Власова ; Нац. аграр. ун-т. – К., 2005. – 20 с.
9. Хомін П. Особливості обліку розрахунків з постачальниками (підрядчиками) по нових регістрах журнальної форми / П. Хомін // Бухгалтерський облік та аудит. – 2012. – № 116 ; 2013. – № 1. – С. 59–62.
10. Бутинець Ф.Ф. Проблеми реформування української системи обліку / Ф.Ф. Бутинець // Вісник ЖІТІ. – 2002. – № 20. – С.15.
11. Озеран А.В. Стан та напрями регулювання бухгалтерського обліку і звітності в Україні / А.В. Озеран // Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю у контексті сучасних концепцій управління : мат. VI Міжнар. наук.-практ. конф. – Львів : ЛКА, 2011. – 319 с.
12. Энтони Р.Н. Основы бухгалтерского учета / Р.Н. Энтони. – М., 2013. – 432 с.